

оперативно-розшукової діяльності правоохоронних органів, а також потрібні оперативні дії, що спираються на координацію зусиль національних центрів із запобігання і розслідування транснаціональних кіберзлочинів з аналогічними міжнародними центрами в інших країнах.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T124651>.

2. Методика розслідування окремих видів злочинів: навч. посібник / О. І. Гарасимів, О. М. Дуфенюк, О. В. Захарова та ін.; за заг. ред. Є. В. Пряхіна. 2-ге вид., перероб. та допов. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 312 с.

3. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 05 жовтня 2017 року № 2163-VIII. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T172163>.

4. Самойленко О. А. Протидія кіберзлочинам: криміналістичний аспект [Текст]: навчально-методичний посібник / О. А. Самойленко. Одеса, 2020. 133 с.

5. Черноус Ю. М. Характеристика кіберзлочинів та торгівлі людьми як злочинів міжнародного характеру. – С. 206-211. Актуальні питання протидії кіберзлочинності та торгівлі людьми: збірник матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (23 листоп. 2018 р., м. Харків) / МВС України, Харків. Нац. ун-т внутр. справ; Координатор проектів ОБСЄ в Україні. – Харків: ХНУВС, 2018. – 436 с.

Дідовець Ярина Олексіївна,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: Приходько Юрій
Павлович, доцент кафедри
криміналістичного забезпечення та судових
експертиз навчально-наукового
інституту № 2 Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ПОПЕРЕДНЬОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ГЛАДКОСТВОЛЬНОЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ НА МІСЦІ ПОДІЇ

Огляд вогнепальної зброї та слідів її застосування проводять за участі спеціаліста, який володіє спеціальними знаннями в галузі судової балістики, залучення якого регламентовано статтею 71 КПК та наказами МВС України.

Метою такого огляду є виявлення, фіксація, вилучення зброї, патронів та їх складових елементів, слідів пострілу, а за необхідності, і дослідження таких слідів на місці події.

Попередні балістичні дослідження, що проводяться під час огляду місця події з використанням спеціальних знань та науково-технічних засобів, спрямовані на вирішення діагностичних та класифікаційних завдань, серед яких важливими є: встановлення факту та обставин застосування вогнепальної зброї по виявленню слідів пострілу (чи мало місце застосування вогнепальної зброї на місці події, яка орієнтовна відстань виконаного пострілу, яка кількість та послідовність пострілів, яке положення, на момент пострілу відносно потерпілого займала особа, що його виконувала, за яких обставин, та з якою метою був зроблений постріл (самогубство, нанесення тілесних пошкоджень та ін.); встановлення групової належності зброї по залишеним гільзам і снарядам: яка зброя (вид, система, модель) застосовувалася на місці події [1].

Проведення попередніх балістичних досліджень дозволяє отримати орієнтовну інформацію, необхідну для організації проведення комплексу слідчих та оперативно-розшукових заходів.

Про застосування вогнепальної зброї, в тому числі і гладкоствольної, на місці події, свідчать такі ознаки: 1) сліди, характерні до вогнепальних пошкоджень, на предметах, що знаходилися на траєкторії руху кулі, або тілі потерпілого, сліди пороху, кіптяви; 2) виявлені на місці події зброя (її деталі), кулі, дріб, гільзи, пижі та ін.

Для того, щоб виявити сліди пострілу на місці події можуть використовуватися оптичні засоби. Відносно пошкоджень встановлюються розмір, форма, кількість, взаємне розташування, напрямлення пошкоджених волокон, наявність чи відсутність кіптяви пострілу та її розташування біля ділянки пошкодження, розміри дробового розсіювання та ін. Пошкодження досліджується на наявність ознак пострілу з близької відстані та пострілу в притул. Іншим показником застосування вогнепальної зброї є пасок обтирання (темне кільце по отвору пошкодження). Він утворюється внаслідок контактного впливу кулі на краї отвору та відкладання на них мікрочасток металу та інших речовин, що знаходилися у каналі ствола.

Продукти пострілу, що утворені у країв отвору, у більшості випадків піддаються хімічним дослідженням. Для цього за допомогою препарувальної голки з поверхні предмета в зоні кіптяви, вилучається кілька зразків мікрооб'єктів порохового заряду, та вивчаються під мікроскопом (з метою встановлення форми, розміру, кольору), а вже потім перевіряються за допомогою термохімічної реакції. Наявність зерен пороху свідчить про застосування вогнепальної зброї та про можливість здійснення пострілу з певної відстані: для короткоствольної зброї 80-100 см, для довгоствольної – до 200 см [1].

На місці події одним із завдань попередніх досліджень є встановлення належності зброї та босприпасів до певного виду, системи (моделі). Сприятливою умовою визначення зброї, з якої були здійснені постріли, є наявність кулі. Однак слід відзначити, що

можливість визначення конкретної моделі зброї обмежена, тому що більшості моделей мають схожі характеристики будови каналу ствола.

Для встановлення групової належності зброї за кулею потрібно використовувати дані про розмір, форму, особливості будови кулі та інші характеристики, які слід порівнювати з криміналістичними обліками НДЕКЦ МВС України [1].

Виявлену вогнепальну зброю перш за все фіксують за допомогою фотозйомки, дотримуючись правил криміналістичної фотографії: необхідно зафіксувати положення зброї на місці, положення окремих частин зброї – ствола, запобіжника; оглянути місцевість навколо зброї, зафіксувати всі предмети, плями тощо.

Зброю оглядають лише в гумових рукавичках, фіксуючи на аркуші білого паперу або над ним сліди пальців рук, мікрОВОлокна, волосся, крові тощо. Зброю беруть за рифлені частини або частини, що виступають, щоб не залишити свої сліди, розряджають магазин та зброю. Потім її оглядають на предмет виявлення слідів рук і мікрочастинок, з рукоятки можуть відбиратися сліди запаху [2, с. 190].

Результати огляду вказують у протоколі слідчої розшукової дії, а саме: місце виявлення, відстань від двох нерухомих об'єктів (орієнтирів) (за наявності трупа вимірюють відстань до його рук, голови, а за необхідності – інших частин тіла), положення ствола зброї, вид, систему, наявність і зміст маркувальних позначок, номер зброї або її частин, загальний стан зброї, положення курка, запобіжника, кожуха затвора, наявність патрона (гільзи) у патроннику, магазині, слідів кіптяви і нагару, сторонніх часток у стволі та слідів запаху порохових газів. Також фіксують наявність механічних та інших пошкоджень на частинах зброї, що виступають, наявність та кількість нарізів у стволі, сліди корозії, порохового нагару та змазки.

Патрони, гільзи, кулі, дріб, картеч, прокладки, пижі підлягають виявленню, фіксації й дослідженню при огляді на місці події.

Якщо було встановлено, що постріл відбувся з гладкоствольної зброї, то необхідно вжити всіх заходів для виявлення кейтухів. Якщо клейтухи було виготовлено з підручних матеріалів (паперу), вони можуть під час пострілу розлітатися на кілька частин, які необхідно виявити і вилучити. Якщо стріляли із дистанції до 3–5 м іноді клейтухи виявляються в глибині пробоїни, утвореної шротом снарядом [3, с. 227–228].

Під час пошуку гільз необхідно враховувати механізм викидування гільзи (бік викидування). При цьому ефективним буде застосування металопрошукача. У протоколі огляду при описі гільзи вказують: місце виявлення, форму, колір металу, маркувальні позначки, розміри.

Дріб може бути виявлений у тілі (або одягу) потерпілого та в інших об'єктах. Гранична дальність польоту дробу 400 м (при діаметрі дробу 5 мм – дальність 500 м, картеч – дальність до 600 м). При описі

кулі (дробу) у протоколі відзначається: вид перепони, розміри ушкодження кулі, наявність на кулі сторонніх речовин.

Під час огляду вогнепальних пошкоджень фіксують: вид і властивості перепони, форму країв ушкодження та його розміри, взаємне розташування декількох пошкоджень, їх розміщення на перепоні.

При виявленні слідів кіптяви, незгорілих порошинок, частин змазки необхідно описати в протоколі: форму, кількість зон відкладення, інтенсивність кожної зони, колір кіптяви чи порошинок, їх віддаленість від пошкодження та ін.

Визначення напрямку пострілу і місця, звідки він був зроблений. При огляді місця події місце пострілу визначають за допомогою виявлення гільз та за слідами вогнепальних пошкоджень. Напрямок польоту кулі звичайно визначається шляхом візування (спостереженням крізь канал пробойни). Наявність двох пробойн дозволяє визначити напрямок польоту кулі з достатньою точністю. Візування може здійснюватися за допомогою виготовленої з паперу трубки або протягуванням шнура крізь пробойни. Місце пострілу, встановлене за допомогою візування, фотографують. При стрільбі з великої відстані необхідно враховувати траєкторію польоту кулі.

Виявлена та досліджена на місці події вогнепальна зброя, сліди її дії та боеприпаси підлягають вилученню. Якщо можливо, то снаряд вилучається разом із пошкодженим предметом або його частиною, якщо ні, то його виймають із перешкоди. Однак робити це потрібно так, щоб ні в якому разі не пошкодити інструментом.

Дуло зброї обмотують чистим папером. Заборонено упаковувати зброю в поліетиленові пакети, для цього варто використовувати коробки, уникаючи пошкоджень та знищення слідів. Стволи гладкоствольних рушниць закривають паперовими ковпачками та кріплять клейкою стрічкою типу «скотч».

Зброя, кулі та гільзи упаковуються окремо одна від одної та до кожної упаковки кріпиться бирка з написом, де було вилучено кулю або гільзу. В жодному разі не можна пересилати заряджену зброю.

При попередньому дослідженні слідів від мисливської гладкоствольної зброї, важливо визначити діаметр осипу та зафіксувати контури розсіювання вистріляного шротового снаряду на перешкоді чи тілі потерпілого, знайти і зафіксувати місце знаходження пижів і прокладок, оскільки ці дані можуть знадобитися надалі для визначення відстані з якої проводився постріл. За можливості потрібно відшукати та вилучити всі шротинки. Виявлений шріт поміщають у чисті скляні пробірки або загортають в папір і кладуть у відповідні за розміром коробочки. За слідами на тих із них, які контактували зі стволом під час пострілу можливо встановити калібр і навіть ідентифікувати ствол рушниці [2, с. 191].

Отже, кваліфікований огляд місця події із дотриманням низки правил, що описуються вище, допоможе в швидкому та достовірному розслідуванні кримінальних правопорушень із застосуванням

вогнепальної зброї. Невідкладне та оперативне отримання за обмежений проміжок часу інформації про обставини скоєного за допомогою вогнепальної зброї кримінального правопорушення, які використовуються для розкриття правопорушення гарячих слідах – є головною метою попередніх досліджень на місці події.

Список використаних джерел

1. Торопов С.О. Попередні балістичні дослідження на місці події. Форум права. 2008. 485-489 с.
2. Пясковський В.В., Черноус Ю.М., Самодин А.В. та ін. Криміналістика: підручник [за заг. ред. В.В. Пясковського. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Філія вид-ва «Право», 2020. 752 с.
3. Криміналістична техніка: навчальний посібник. К.: КИЙ, 2009. 416 с.

Жовтюк Олександр Володимирович,
здобувач ступеня вищої освіти магістра
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ
*Науковий керівник: Черноус Юлія
Миколаївна*, професор кафедри
криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Судова балістика –це галузь криміналістичної техніки, яка розглядає ознаки вогнепальної зброї та боєприпасів до неї, закономірності з’явлення слідів їх застосування, здійснює розроблення засобів та методів збору й досліджує такі сліди для встановлення обставин розслідуваних кримінальних правопорушень та рекомендацій стосовно попередження кримінальних правопорушень, які пов’язані з вогнепальною зброєю. Також судова балістика являє собою розділ криміналістичної науки, що вивчає ручну вогнепальну зброю та сліди її використання для одержання доказової інформації [5, с. 141].

Досліджувана галузь криміналістичної техніки виконує завдання, що полягають у встановленні обставин, які є істотно значимими для розслідування, викриття й запобігання кримінальних правопорушень із використанням вогнепальної зброї.

В.В. Арешонков вважає, що ідентифікаційні судово-балістичні дослідження вирішують такі завдання[2, с. 296–302]:

- 1) ототожнення зброї (чи з цього екземпляра зброї була відстріляна куля; з різних чи одного екземпляра зброї відстріляні гільзи);